

GEOGRAFIE VOLEB

Kostecký, T. (2000) Volební systémy a politický konflikt v prostoru (Klasifikace volebních systémů, jejich geografické implikace a politické souvislosti). In Jehlička, P., Tomeš, J., Daněk, P. (ed.) Stát, prostor, politika. Přírodovědecká fakulta UK Praha, str. 242-262.

Myslím si, že je správné, aby v každém státě byly oba volební systémy. Zajistí se tak možnost eliminovat nevýhody obou systémů, jen je nutné, aby oba zastupitelské orgány (v případě ČR poslanecká sněmovna a senát) měly stejně vyvážené pravomoci. Užití obou volebních systémů také klade vyšší nároky na jednotlivé politické strany a hnutí, aby se snažily uspět v obou volbách.

Volební systém je vždy výsledkem podmínek daného sociálního a politického prostředí, není tedy možné považovat nějaký volební systém za univerzální.

Jistě nezůstane můj názor osamocen, když na začátek zmíním, že tento článek byl nejtivější a nejpřínosnější z celé povinné literatury předmětu politická geografie. Tyto věci, které všichni známe z každodenního života (myslím tím samozřejmě sledování politické scény prostřednictvím médií) jsou zde podrobně popsány a zasazeny do souvislostí včetně příkladu jejich využití. Holá teorie v článku končí v rámečku 1 třemi rozdílnými teoriemi demokracie, zbytek textu se již převážně věnuje volebním systémům a vymezení volebních obvodů.

Základy volebních systémů mi jsou obecně známy, rád jsem se zde ponořil více do této problematiky a podíval se, jakými pestrými způsoby se v různých demokratických koutech světa volí politici do svých úřadů. Vyzdvihnout bych chtěl také srozumitelné ukázky přidělování mandátů různými systémy v ČR (rámeček 3 a 4). I přes poněkud učebnicový styl vyjmenovávání výhod a nevýhod obou hlavních typů volebních systémů, dostalo se mi tímto způsobem několik nových užitečných faktů. Za nejzajímavější považuji podkapitolu týkající se problémů při vymezení volebních obvodů, ode dneška budu mít vždy na paměti, že když některá ze stran začne o používaném volebním systému mluvit jako o nevyhovujícím, bude se snažit ho změnit tak, aby byl právě pro ni příznivější (viz např. čerstvý předvolební slib SZ o snížení věku voličů na 16 let). Co jsem před přečtením článku netušil, je například jak moc je vymezení volebních obvodů stejně matematickým problémem jako politickým a jaké politické boje a šachy se vedli ve státech střední Evropy o mandáty a pokusy o změnu či úpravu stávajících volebních systémů.

Výběr volebního systému je velmi důležitý, protože má velký vliv na převádění vůle voličů do složení zastupitelských orgánů. Jak většinový, tak i proporcionální systém mají své výhody a nevýhody. Podle mého názoru je ideální, pokud mohou být využity oba dva systémy, do každé komory parlamentu jiný, jako v České republice. Možná by ale bylo výhodnější systémy vzájemně vyměnit a do Poslanecké sněmovny tedy volit většinovým systémem, mohla by pak vzniknout silnější vláda. Myslím si také, že je dobré mít i při systému poměrného zastoupení více volebních obvodů. Politické strany tak mohou na své politické kandidátky vybrat lidi, kteří jsou občanům blíže a více znají jejich problémy, než je tomu u jednoho volebního obvodu pro celou zemi (pokud tedy vybírají kandidáty z místa volebního obvodu a ne jako v případě, kdy politik z obvodu, ve kterém sice bydlí, ale kde by nemohl vyhrát utíká, jako v současnosti jeden vysoce postavený politik). Způsob přidělování mandátů ve 2. skrutiniu je však u nás dost neprůhledný, jestliže pořadí zde určují pouze stranické špičky. Jeden francouzský politolog prý řekl, že každá politická strana zpravidla upřednostňuje ten volební systém, který je pro ni výhodný, což si myslím, že je alespoň u nás celkem odpovídající.

Demokracie neboli vláda lidu má už sama v sobě snahu zahrnovat pojem „spravedlnost“, a být jakýmsi jejím nástrojem. Bohužel však její praktická tvář je poněkud jiná, modelovaná těmi, kdo momentálně trímají opratě státu-moci-ve svých rukou. Vláda lidu je uskutečňovaná skrze

volby a volební systém, jehož pravidla určují lidé a tedy nikoliv nějaká vyšší neutrální moc, čímž, jak bylo v článku naznačeno, si není třeba dělat iluze o jeho nutné nestrannosti. Trochu zarážející může být pohled na „Mekku“ dnešní moderní demokracie, na zemi, jejímž posláním je šíření spravedlivého systému demokracie a především víry v něj ve zbytku světa- vše „v zájmu civilizace“, na zemi, kde může být prezident ve většinovém volebním systému fakticky zvolen zhruba čtvrtinou obyvatel země-a to vše demokraticky. Je takovýto prezident zvolen vůlí lidu, nebo snad vůlí volebního systému? Volební systém by měl ve výsledku-z principu demokratičnosti-interpretovat názory a nálady celé společnosti jíž slouží, jinak má s „vládou lidu“ jen pramálo společného.

Z vlastního uhlu pohľadu si myslím, že tak ako u iných vecí existuje zlatá stredná cesta, tak aj v tomto prípade by mnohým štátom prospelo, ak by sa zamerali na zmenu svojho volebného systému. Je určite ťažké povedať, ktorý systém je pre ktorú krajinu vhodnejší. Každá krajina totiž disponuje svojimi vlastnými špecifikami, ktoré ovplyvňujú aj práve nastavenie volebného systému. Bohužiaľ moc ovplyvňovať volebné systémy je v rukách vládnucich strán, ktoré neprijmu legislatívnu zmenu systému len preto, aby bola spravodlivejšia pre občanov, a aby platilo pravidlo „rovnosti“ medzi stranami pri udeľovaní mandátov. Ovšem strany, ktoré sú pri moci nebudú sami pod sebou píliť konár. A tak sa dostávame do začarovaného kruhu moci, v ktorom sa občas dostaví zmena v podobe inej politickej strany, ktorá bude vládnuť, avšak stále to zostane iba v tej rovine, že táto strana bude hájiť svoje záujmy a pofidérny konár píliť taktiež nezačne.

Volební systémy vznikly, aby co možná nejlépe byly naplňovány podmínky demokracie a vůle voličů. Ve své podstatě se tedy jedná o technické vyřešení čistě matematického problému převedení hlasů voličů na křesla v parlamentu či jiném zastupitelském sboru. V současné době volební systémy a diskuse vedené o jejich transformaci nejsou ani tak o vyřešení tohoto problému, jako o možnosti politických stran lobovat samy za sebe. Jejich podstata se tedy změnila z řešení matematického problému technickým způsobem na čistě politickou záležitost. Jak autor v článku píše, „jedním z důležitých rysů volebních systémů je to, že jsou výsledkem politických konfliktů“.

Oba typy volebních systémů mají své výhody i nevýhody – nelze jednoznačně říci, který je lepší, oba dva typy vedle sebe koexistují a to lze předpokládat i do budoucna. Koneckonců i ČR používá pro každou z komor svého parlamentu jiný typ volebního systému. Osobně se mi velmi líbí systém australského alternativního hlasu, jež odstraňuje druhé kolo voleb ve většinovém systému. Zajímavý je i postřeh z USA – volba pomocí tzv. volitelů, jež jsou vázáni rozhodnutím obyvatel jednotlivých států a jejich počet odráží počet obyvatel jednotlivých států. Pozitivním efektem je v případě většinového systému izolace kandidátů z radikálních stran – při dvoukolové volbě mají opravdu největší šance kandidáti blízko politického středu.

Demokratičnost volebních systémů je na pováženou. Volební systém je produktem vlády, která jej ve vlastním zájmu transformuje do podoby nejpravděpodobněji zaručující její opětovné vítězství. Stálé změny systému a stagnující situace ve státě mohou nakonec vést až ke skepsi a rezignaci občanů na účast ve volbách. Dle mého je třeba volit do jisté míry osobní systém, který zatíží zvolené zodpovědností a větším pocitem sounáležitosti s lidmi a s prostorem, který spravují. Role politika byla ve starých civilizacích ctí a životním posláním. Dnes je to

povolání, kde se dá udělat slušná kariéra. Dopřála bych jim proto daleko větší odpovědnost za své činy. Jejich zaměstnavatelem jsme my, občané, měli by tedy jednat ponejvíc dle našich potřeb a zaměstnavateli bez okolků předkládat průhledné výsledky své práce, tak aby si je zaměstnavatel mohl jasně zhodnotit. To se pak bude volit...

Existuje celá řada systémů používaných ve světě, domnívám se, že většinou ty nejjednodušší systémy jsou sice pro voliče nejčitelnější, ale také dosahují často nespravedlivých výsledků. Typickým příkladem jsou naše senátní volby, kdy se ve druhém kole často dějí „podivné věci.“ Naopak složitější systémy kladou větší nároky na taktizování jak ze strany voličů tak politických stran. Mým návrhem na dosažení jasnějších volebních výsledků v ČR by bylo zvýšení nutné 5 % hranice nutné pro získání mandátu v PS na 10 %, tak bychom sice uškodily malým stranám, ale na druhou stranu ulehčily vítězným stranám sestavovat vládní koalici.

Jehlička, P., Sýkora, L. (1991) Stabilita regionální podpory tradičních politických stran v českých zemích (1920 – 1990). Sborník ČGS, 96 (2), str. 81-95.

Zkoumání změn volební podpory stran v jednotlivých soudních okresech ve sledovaných obdobích do jisté míry potvrdily orientaci jednotlivých stran na určité typy voličů. Velmi zajímavé by mohlo být vysvětlení území stabilní volební podpory ze sociologického hlediska. Zaujala mě myšlenka, že rovnoměrnost rozmístění voličů KSČ v prostoru symbolizuje ztrátu vnitřní aktivity strany, a proto je v dnešní době komunismus spíše přirozenou vlastností než společenskou podporou. Ze článku jsem moc nepochopila, jak autoři dospěli k tomuto závěru, proto bych uvítala bližší osvětlení této teze.

Autoři se ve své studii snažili potvrdit hypotézu, že sociální a kulturní prostředí ovlivňuje politické smýšlení obyvatel. Na základě výsledků voleb v letech 1920-1946 a 1990 vymezili území stabilní volební podpory, území volební podpory a jádrové oblasti podpory dané politické strany a pomocí relativních ukazatelů vztažených k průměrným republikovým hodnotám hodnotili změny v daném časovém úseku. Výsledkem bylo potvrzení jejich hypotézy a zjištění, že území volební podpory v roce 1990 korespondují s tradičními jádry politické podpory jednotlivých stran. Povzbudivé zjištění, že dlouhodobá politická diktatura ve výsledku nevymýtí přirozený názor většiny obyvatel (ať už je jakýkoli).

Článek již není tak čtivý a přínosný jako výše popsany text Kosteleckého, přestože se zde autoři věnují praktičtějšímu výzkumu z oblasti geografie voleb. Autorům se nepodařilo zbavit některých metodických problémů, které získané výsledky poněkud zneprůhledňují (např. obr. 1), přesto může být tato práce pro geografa přínosem. Výsledky kromě místy nepřehledného textu dobře ilustrují přiložené obrázky 2-5. Nebudu se zde zabývat zjištěnými výsledky, ty si mohl každý přečíst sám, zmínil bych pouze dvě stěžejní teze, které z tohoto výzkumu vycházejí, a sice, že „za územně nejstabilnější a nejkompaktnější lze označit Československou stranu lidovou“ a že „značná rovnoměrnost rozmístění voličů KSČ v prostoru pak symbolizuje ztrátu vnitřní aktivity strany“.

Na stabilitu volební podpory má vliv složení obyvatelstva, které se prakticky nezměnilo – bohatší spíše ve městech, chudší na venkově a podobně. V roce 1990, kdy po delší době proběhly první svobodné volby, se možná také projevil to, že se lidé ještě tolik neorientovali v obnovených politických stranách a třeba jen z tradice volili stejně jako před rokem 1946, mladší generace podle starší. Dnes je již situace určitě jiná a tradiční volba ustoupila volbě, která je spíše reakcí na aktuální problémy. Myslím si, že na úspěšnosti strany v daném území má (i v případě poměrného volebního systému) velký vliv také

volební kandidátka v příslušném volebním obvodu. Například pokud zde má některá strana výraznou osobnost a jiná ne.

Zabývání se tradičními jádrovými volebními oblastmi jednotlivých politických stran dokazuje, jak malý dopad měly ekonomické a společenské změny na volební chování obyvatel v určitých regionech. Vliv tradic a náboženských hodnot na území především kraje Vysočiny a Jihomoravského kraje, vzhledem k politické charakteristice KDU-ČSL, je nezanedbatelný. Podobnou prostorovou charakteristiku zaznamenaly i volby do senátu v roce 1996. Stabilní voličskou základnou se může pochlubit i dnešní KSČM, která spíše těží z disciplíny svých bývalých členů a příznivců. Tradiční průmyslové regiony jako Ostravsko, Kladensko a Severní Čechy jsou baštami KSČM nejen vzhledem k silnému zastoupení pracujících-a velmi často již nepracujících-v těžkém průmyslu, ale též především k tíživé hospodářské situaci, která ač není produktem uplynulých vlád střídajících se od roku 1989 je přičítána neschopnosti těchto vlád problém vyřešit. Nedůvěra ve schopnosti vládnoucí garnitury násobená nic neměnicím střídáním politických stran a koalic u kormidla státu vede k nedůvěře v samotný systém. Ta se projevuje neustále klesající volební účastí, kdy lidé ztrácejí víru, že jejich hlas může něco změnit, což ústí v nepřímou podporou KSČM a zároveň též podporou přímou. Co nejširší stabilní volební základna je výhodou a poskytuje určité preferenční zázemí. V případě voleb jazýček na vahách tvoří lehce mediálně ovlivnitelná skupina nerozhodnutých voličů, často jsme svědky přelévání volebních preferencí mezi politickými stranami podle toho, která z nich je právě v médiích propíraná nejlépe v souvislosti s úplatky, nejasně nabytými byty apod. „Povinností“ nerozhodnutého voliče je přeci zachovat se morálně a nepodporovat stranu zlodějů a šejdů, co na tom, že za měsíc to bude naopak, stačí se opět zachovat morálně....

Článok v každom prípade probudil vo mne záujem. Nemyslel by som si, že volebné preferencie obyvateľstva môžu byť na tak dlhú dobu zakonzervované a že môžu pretrvať! Keď sa nad tým však bližšie zamyslím, tak v každom regióne je možné nájsť nejaký miestny charakter ľudí. Ak k tomu pridáme zviazanosť českých občanov s pôdou, tak nám vlastne daný fakt vyvstane ako logický.

Je úplne samozrejmé, že volebné preferencie obyvateľov vidieka sa odlišujú od tých v meste. Ako na vidieku tak aj v meste majú ľudia iné priority, iný životný štýl. Hodnoty však zostávajú spoločné. A tak môžeme povedať, že strany, ktorých priority a volebný program sú všeobecne prijateľné, či strany, ktorých pozícia pri moci je zárukou istého vývoja majú stabilné postavenie na politickom scéne.

Za zamyslenie by však možno stálo to, že 40 rokov socializmu ešte nestihlo úplne pretrhnúť spomienky niektorých občanov na prvý československý štát. V súčasnosti máme možnosť vidieť, že niektoré z už spomínaných strán si svoje pozície do súčasnosti udržali, no iné ich stratili a na politickej scéne ich nahradili strany iné. Môžeme však konštatovať, že ich volebné programy aj naďalej vychádzajú z určitých spoločných hodnôt napasovaných na súčasnú spoločenskú situáciu (viz. Strana zelených).

Příspěvek dokazuje existenci historické kontinuity prostorové diferenciacie volebních preferencií na príklade sledování vývoje volebních výsledků 4 vybraných stran v letech 1925 – 1990. Autoři hned na začátku příspěvku zdůrazňují zachování kontinuity i přes propast jakou představovalo období komunistického režimu, kdy byl lidem vnucován jeden názor a zakazováno svobodně se rozhodovat. Jedním z vysvětlení této kontinuity je existence historicky dosti stabilní územně specifické sociální struktury (Agnes). Samotnou existenci politických stran a jejich vývoj lze vysvětlit jako obraz reálně existující sociální struktury. Autoři sami poukazují na

nápadnou podobnost regionů volební podpory levicově orientovaných stran s mapkou znázorňující oblast s vysokým procentem obyvatelstva bez vyznání. Jiné vysvětlení pak vidí příčinu v aktivitě místních politických stran, které jsou schopny stát se součástí místní kultury a těžit z toho ve volbách (Johnston). Tyto okolnosti utváří místní politické klima, jež ovlivňuje názory místních. V příspěvku mě zaujala především ta část, jež popisuje vývoj rozmístění voličů KSČ. Autoři poukazují na určitou homogenitu rozmístění voličů KSČ jež svědčí nejen o ztrátě vnitřní aktivity strany, ale především o tom, že se straně nepodařilo „zakořenit“ v místních kulturách, vytvořit v nich ve svůj prospěch příznivé politické klima.

Článek se zabývá pro geografii velmi zajímavým tématem – časoprostorovou stabilitou v politické orientaci obyvatel. Výzkum byl motivován zejména hypotézou, zda více než 40 let totalitního režimu dokázalo narušit tento fenomén – výzkum dokázal, že nikoliv. V závěru je uveden i poznatek, že nejkompaktnější podporu měla ČSL, což vzhledem ke stabilně vysoké míře religiozity na východní Moravě je vcelku očekávané. Článek je z počátku 90. let, takže je v jedné věci poněkud neaktuální – socialistická strana (ČSNS) je v současnosti zcela

Geografie voleb je zajímavou součástí vysoké politiky. Hodnocení volební úspěšnosti a správné zacílení voličské základny jsou významnými prvky každé úspěšné volební kampaně. Určitá stabilita voličské základny je pochopitelná. Strany svým individuálním způsobem nabízí řešení potřeb určitých skupin lidí. Lidé žijící v podobném prostředí mají i podobné potřeby. To, že 40 let temna nedokázalo změnit původní názory lidí, svědčí o síle našich kořenů a vlastním myšlení. Neměli bychom tedy ani své současné jednání a chyby komunismem omlouvat. Vše je otázka osobnosti a charakteru.

Nejprve jsem se k předložené tezi postavil značně skepticky a příliš jsem nevěřil, že by mohla být pravdivá. Jak se ale později ukázalo, je tomu právě tak, jak autoři předpokládali.

Když se ale nad problémem zamyslím, vychází mi následující:

KDU-ČSL má stabilní voličskou základnu ne z důvodu programu, ale z důvodu náboženského vyznání svých voličů (i když program je tomuto faktu přizpůsoben) takže zde se stabilní volební výsledky daly očekávat.

Ostatní strany jsou levicové (socialistické) a tak se naskýtá otázka, zda je lidé v jejich „hlavních oblastech podpory“ nevolili jen ze setrvačnosti, neboť se jejich volební programy pravděpodobně příliš nelišily. Jinak řečeno např. pro mě (pravicově smýšlející volič) není mezi programem ČSSD a KSČ příliš velký rozdíl (v současnosti) a dokážu si představit, že levicový volič tedy bude „svou“ stranu volit značně ze setrvačnosti (... volil jsem ČSSD posledně – dám ji hlas i teď...).

The connection between both factors is clearly to see in some areas with special character; also other cannot be mention as Regions of Voting Support. But surely there is a connection like it is usually in the most countries. Specially regions with a high industrial density have the tendency to support left wing parties, like it is for example in the Kladno or Ostrava region. Big cities have more or less a tendency to parties more in the centre. Not in the Czech Republic, but maybe for example in Germany, the traditional areas play in every vote a big role and if one party is able to win in the others area political changes are not far. But the approach of calculating these factors, like the author did seems to me a bit too theoretical even if it shows some results close to reality. But where are softer factors? They are cut out because they

cannot be calculated but should be mentioned in such a research. But at least the results show clearly the situation of voting traditions, seeming to fit on that what is fact in reality.

Otázky

Jaký je nejvhodnější volební systém?

Lze použít i jiné modely volebních systémů, např. australský, japonský či irský?

Má právo si vládnoucí politická strana zvolit vlastní volební systém, resp. vůbec ho změnit, jak tomu bylo před cca 15 lety?

Jaký vliv by měla agrární strana po 2. světové válce u nás?

Jak by naše republika vypadala nyní, nebýt 2. světové války?

Proč je zrovna Jižní Morava tak silně religiózní?

Jak se vyvíjí územní podpora komunistické strany a co můžeme očekávat do budoucna?

Navazují současné politické strany svým programem na zkoumané strany?

Kterou z teorií demokracie bychom přisoudili české společnosti?

Proč mají USA takový volební systém, který může být k aktérům voleb velmi „nespravedlivý“?

Mají volební systémy v jednotlivých zemích nějakou regionální spojitost, nebo si každý stát sám určuje ten svůj bez ohledu na okolní země?

Snížili byste volební právo pro občany ČR na 16 let?

Proč není ČSNS, na rozdíl od ostatních tradičních stran, v současnosti úspěšná? Je to tím, že nemá silné osobnosti?

Změnila se po 16 letech nějak výrazněji území volebních podpor těchto sledovaných stran?

Jak velká je nyní volební účast, respektive zájem lidí o politiku, ve srovnání s dobou před rokem 1946?

Souhlasíte s tím, že za současného proporcionálního systému u voleb do Poslanecké sněmovny, u nás nemůže vzniknout silná vláda?

Je minimální hranice 5% hlasů potřebná k získání mandátu v PS správná, nebo příliš znevýhodňuje malé strany?

Co si myslíte o tom, že by vládě vyslovoval důvěru vedle Poslanecké sněmovny i Senát jako jeden celek (tím by vlastně vznikla vláda na základě většinového i proporcionálního volebního systému)?

1. Budete v nadcházejících volbách volit stejnou politickou stranu jako ve volbách minulých?

2. Na čem by měla být politická strana založena, aby dosáhla co největšího území se stabilní volební podporou? Nacionalismus?

3. Vidíte svou potencionální účast ve volbách jako víru ve změnu, či je to pro vás již jen takový rituál?

1. Je podle Vás vhodný většinový systém pro volby do senátu v ČR se stávajícím vymezením volebních obvodů-tedy popírajícím jakékoliv administrativní hranice (kromě těch obecních)?

2. Měla by být stále zavedena 5% klauzule v proporcionálním volebním systému do PSP ČR, uvědomíme-li si, že jejím účelem bylo ztížit cestu do parlamentu extrémistickým stranám (ale i např. komunistům)?

3. Je vhodný účinný tzv. systém „preferenčních hlasů“?

Kdy nastoupila KSČ na politickou scénu?

Jakou roli hraje KSČ na dnešní politické scéně? Jak si na tom stojí?

Jaká je nejsilnější politická strana v současnosti?

Aký zastávate názor pokiaľ ide o zotrvačnosť niektorých strán na politickej scéne?

Čo podľa vás zapríčinilo vytratenie ČSL z politickej scény?

Myslíte si, že konvergenčná politika KSČ za socializmu mala za následok jej podporu po roku 1989 v periférnych a pohraničných oblastiach?

Myslíte si, že je volebný systém v ČR nastavený správne tak, aby bol spravodlivý pre občanov aj všetky strany?

Aký máte názor na priamu voľbu prezidenta? Presadzovali by ste túto voľbu aj v prípade ČR?

Ste spokojný/-á s minimálnou hranicou 5 % získaných hlasov pre vstup politickej strany do parlamentu? Myslíte si, že by viac strán mohlo obohatiť fungovanie štátu, alebo naopak ho nejakým spôsobom skomplikovať?

Co podle vás největší měrou ovlivňuje politický názor jedince?

Jakým způsobem probíhá předvolební průzkum a pro koho je určen?

Jaké území volební podpory má podle vás v současnosti Strana zelených?

1) Lze stále ještě považovat za demokratické volby v naší republice, když zde panuje všeobecně rozšířený názor, že pokud nepůjdu volit, případně půjdu volit malou stranu, nemající šanci dostat se do parlamentu, můj hlas propadne buďto levici nebo pravici, když většina lidí již nevolí toho, koho chce, ale kdo zbývá a je menším zlem?

který systém vznikl dříve většinový či poměrný?

2) Jakým způsobem může volební systém ovlivňovat volební kampaň a volební strategii?

3) Jaký volební systém byl přijat v rámci Evropské unie?

❖ *Efekt dosídlení pohraničí po odsunu – podpora KSČ*

❖ *Zaměnitelnost volebních systémů u našich voleb do Parlamentu ČR*

Bylo by třeba vylepšit volební systém v České republice? A pokud ano, tak jak?

Pro výpočet mandátového čísla se používá počet reálných odevzdaných platných hlasů, nebo počet všech potencionálních hlasů. Je tedy číslo známé již před volbami nebo až po sečtení platných hlasů?

Byla by přímá volba prezidenta v ČR stejně tak ne zcela přímou jako v USA? Je pro ČR vhodná?

Z čeho je financována činnost politických stran? Jsou politici svou stranou placeni?

Jak by dnes řešili tuto analýzu autoři, když např. ČSS již není aktuální volební stranou a kam by zařadili v historickém kontextu ODS?

Rozhodujete se při volbách podle programu stran nebo podle lídrů?

Jste spokojeni se současnými volebními systémy v ČR. Co třeba přímá volba starostů a primátorů ? Jsou preferenční hlasy dostatečně oceněné, nebo se o personálním obsazení mandátů rozhoduje spíše na stranických sekretariátech?

- 1) Myslíte si, že volební systém v ČR je spravedlivý a že (ne)potřebuje změnu?
- 2) Pokládáte volební systém prezident v „baště demokracie“ USA za férový a spravedlivý?
- 3) Volili jste v posledních parlamentních volbách?

Is there any optimum electoral system, or is it too much based on specific situations?

Which system do you prefer and why?

Is one of the systems in some states more endangered of misuse than in others?

What do you think about the presidential election in the United States?

Electoral Boundaries, which size do you think is the best? See for example differences CR